

DATUM: 10. 12. 2021

Dohledový benchmark č. 3/2021

K programům následného vzdělávání pro distribuci pojištění nebo zajištění a k podmínkám odborné způsobilosti a jejich prokazování

Česká národní banka tímto dohledovým benchmarkem sděluje distributorům pojištění nebo zajištění a akreditovaným osobám svá dohledová očekávání ohledně programů následného vzdělávání pro distribuci pojištění nebo zajištění podle zákona č. 170/2018 Sb., o distribuci pojištění a zajištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZDPZ“), a to z hlediska jejich obsahu, rozsahu a formy a osvědčení jejich absolvování. Česká národní banka tímto dohledovým benchmarkem dále sděluje svá dohledová očekávání k prokazování odborné způsobilosti osob, jejichž prostřednictvím je zajištěna distribuce pojištění nebo zajištění a které jsou povinny trvale splňovat podmínky odborné způsobilosti podle § 56 ZDPZ.

K programům následného vzdělávání pro distribuci pojištění nebo zajištění

Odborná způsobilost podle ZDPZ zahrnuje získání všeobecných znalostí a získání a prohlubování odborných znalostí a dovedností nezbytných pro distribuci pojištění nebo zajištění. Právě kontinuální prohlubování odborných znalostí a dovedností nezbytných pro distribuci pojištění nebo zajištění podle skupiny odbornosti prostřednictvím následného vzdělávání podle § 59 ZDPZ zajistí naplnění požadavku na trvalé splňování podmínek odborné způsobilosti osob, kterým tato povinnost byla stanovena v § 55 ZDPZ (dále jen „odborně způsobilé osoby“).

1. Rozsah a obsah následného vzdělávání

Rozsah následného vzdělávání činí podle § 59 odst. 1 ZDPZ alespoň 15 hodin v každém kalendářním roce. Tento minimální limit je třeba chápat jako souhrnný limit pro všechny skupiny odbornosti dané odborně způsobilé osoby, není tedy třeba např. absolvovat 15 hodin následného vzdělávání pro skupiny odbornosti distribuce neživotního pojištění a zároveň 15 hodin pro skupinu odbornosti distribuce životního pojištění, má-li odborně způsobilá osoba složenou souhrnnou zkoušku pro skupiny odbornosti dle § 57 odst. 1 písm. a) až e) ZDPZ. Stejně tak v případě, že osoba s touto odbornou zkouškou v praxi fakticky vykonává pouze činnost odpovídající skupině odbornosti distribuce životního pojištění a nikoliv neživotního pojištění, není nutné, aby následné vzdělávání absolvovala pro dané skupiny odbornosti distribuce neživotního pojištění. Ve smyslu § 59 odst. 2 ZDPZ je možné absolvovat následné vzdělávání kdykoliv v průběhu celého kalendářního roku, který

následuje po kalendářním roce, ve kterém odborně způsobilá osoba úspěšně složila odbornou zkoušku pro distribuci pojištění nebo prokázala získání odborných znalostí a dovedností pro distribuci zajištění osvědčením o absolvování vhodného vzdělávání nebo vhodné praxe. Minimální časový rozsah je tak třeba naplnit v součtu 15 hodin ke konci příslušného kalendářního roku.

Následné vzdělávání je podle § 59 odst. 1 ZDPZ zaměřeno na prohlubování odborných znalostí a dovedností podle skupiny odbornosti dané odborně způsobilé osoby. Obsahové zaměření programů následného vzdělávání by tak mělo odpovídat příslušným tematickým oblastem náležejícím do dané skupiny odbornosti, pro kterou získala odborně způsobilá osoba osvědčení o vykonání odborné zkoušky nebo osvědčení o absolvování vhodného vzdělávání nebo vhodné praxe. Česká národní banka považuje za nezbytné zařadit zejména materií odpovídající konkrétní náplni činnosti vykonávané danou odborně způsobilou osobou ve smyslu čl. 10 (2) směrnice IDD¹, podle kterého odborná příprava a rozvoj zohledňuje i povahu prodávaných produktů, typ distributora, úlohu, kterou osoba vykonává a činnost prováděnou v rámci distributora pojištění nebo zajištění. Vždy je však nutné, s ohledem na znění § 59 odst. 1 ZDPZ, aby následné vzdělávání bylo zaměřeno na prohlubování, resp. rozvíjení a aktualizaci dříve nabytých odborných znalostí a dovedností pro danou skupinu odbornosti (nikoliv pouze např. na opakování zkouškových otázek a případových studií).

Programy následného vzdělávání pořádané akreditovanými osobami z hlediska svého obsahu musí být vždy aktuální. V této souvislosti Česká národní banka doporučuje akreditovaným osobám upravit proces aktualizace obsahu následného vzdělávání ve svých vnitřních předpisech. Za vhodnou praxi lze považovat stanovení pravidelných časových intervalů pro přezkoumání obsahu programů následného vzdělávání v kombinaci s mimořádnými aktualizacemi v návaznosti na legislativní změny, popřípadě na vývoj soudní judikatury.

2. Forma následného vzdělávání

Ze ZDPZ výslovně nevyplývá, že by následné vzdělávání muselo představovat jednotný program absolvovaný u jedné akreditované osoby v požadovaném minimálním rozsahu. Následné vzdělávání tak může zahrnovat i různé kombinace programů či dílčích kurzů následného vzdělávání od různých akreditovaných osob (případně i jiných osob² v případě skupiny odbornosti distribuce zajištění) a jeho absolvování lze tak prokazovat i více dílčími osvědčeními, která absolvování následného vzdělávání v požadovaném minimálním

¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/97 ze dne 20. ledna 2016 o distribuci pojištění.

² Osoby, u nichž lze objektivně předpokládat, že v této oblasti disponují nejvyšší odborností (typicky zajišťovny nebo pojišťovny).

rozsahu 15 hodin prokáží společně.

ZDPZ ani vyhláška č. 195/2018 Sb., o odborné způsobilosti pro distribuci pojištění (dále jen „Vyhláška“), nestanoví, jakou formou lze program následného vzdělávání pořádat. Následné vzdělávání tak může být konáno jak prezenční formou, tak formou distanční, nebo jejich kombinací.

Následné vzdělávání lze realizovat distančním způsobem za předpokladu, že bude technicky zajištěno sledování určeného časového fondu po jednotlivých dílčích částech v rámci spuštění distančního programu či kurzu následného vzdělávání jeho účastníkem, a že do tohoto časového fondu budou započítány pouze prokazatelně splněné dílčí části takového programu následného vzdělávání tak, aby akreditovaná osoba zajistila, že časová dotace určená pro distanční formu byla opravdu efektivně strávená vzděláváním, např. sledováním aktivity účastníka následného vzdělávání v průběhu absolvování jednotlivých dílčích částí kurzu. Akreditovaná osoba by dále měla u distančního programu či kurzu následného vzdělávání, který zahrnuje samostatnou aktivitu účastníka následného vzdělávání (např. přečtení si prezentace, vyplnění testu apod.), určit časový fond tak, aby odpovídal skutečnému počtu hodin, které by studium dané materie mělo zabrat (kupř. průměrnému představiteli odborně způsobilé osoby). V případě prezenční formy je třeba rovněž stanovit časový fond dané vzdělávací aktivity, který bude věnován pouze vzdělávání (tj. například bez zahrnutí přestávek).

Česká národní banka očekává, že v případě prezenční i distanční formy následného vzdělávání akreditovaná osoba zavede taková opatření, aby bylo bezpodmínečně zajištěno, že v průběhu následného vzdělávání nedochází k obcházení povinností nebo možnému podvodnému jednání (kupříkladu aby vzdělávání skutečně celou dobu absolvovala daná odborně způsobilá osoba). Pro ověření porozumění obsahu následného vzdělávání, které povede k prohlubování získaných odborných znalostí a dovedností, Česká národní banka doporučuje akreditovaným osobám zahrnout do vzdělávací aktivity například průběžné kontrolní otázky, závěrečný test, či jinou formu ověření³.

Akreditované osoby disponují odpovídajícím oprávněním (akreditací) od České národní banky pro pořádání programů následného vzdělávání a mají tak odpovědnost za obsah těchto programů a za jejich řádné provedení v souladu se ZDPZ. Tím není vyloučena spolupráce s jinými subjekty, typicky pojišťovnami jakožto zaměstnavateli, případně s jejich jednotlivými odborníky, a to zejména s ohledem na záměr poskytnout odborný rozvoj související rovněž s konkrétní činností odborně způsobilé osoby. Akreditované osoby by však měly vždy zajistit, že programy následného vzdělávání či jejich jednotlivé kurzy vedou

³ Ověření porozumění obsahu následného vzdělávání může být součástí přidělené časové dotace pro následné vzdělávání, avšak nesmí představovat její podstatnou část.

osoby⁴, které objektivně disponují odborností (odpovídajícím vzděláním či odbornou praxí) pro danou tematickou oblast, na kterou je následné vzdělávání zaměřeno.

Program následného vzdělávání, jak při prezenční, tak distanční formě, musí být ze strany akreditované osoby nastaven tak, aby bylo možné naplnit povinnost uchovávat dokumentaci podle § 69 odst. 2 a 3 ZDPZ.

3. Osvědčení o absolvování následného vzdělávání

Podle § 56 odst. 5 ZDPZ se prohlubování odborné způsobilosti prokazuje osvědčením o absolvování následného vzdělávání vydaným osobou, která toto vzdělávání uspořádala. ZDPZ ani Vyhláška nestanoví formu tohoto osvědčení, stanoveny jsou pouze povinné náležitosti osvědčení o absolvování následného vzdělávání vydávaného akreditovanou osobou, které jsou vymezené v § 68 ZDPZ. Podle tohoto ustanovení je akreditovaná osoba povinna vydat bez zbytečného odkladu osobě, která absolvovala následné vzdělávání, osvědčení o absolvování následného vzdělávání, které obsahuje alespoň:

- a) údaje o osobě, která následné vzdělávání absolvovala,
- b) údaje o osobě, která je akreditovanou osobou,
- c) označení skupiny odbornosti, rozsah a obsah následného vzdělávání, včetně délky trvání,
- d) datum nebo data konání následného vzdělávání a
- e) podpis osoby oprávněné jednat za akreditovanou osobu a podpis osoby, která program následného vzdělávání vedla.

Z osvědčení o absolvování následného vzdělávání musí být zřejmé, která osoba následné vzdělávání absolvovala, a to uvedením identifikačních údajů této odborně způsobilé osoby (jméno a příjmení, datum narození, adresa bydliště či sídla, příp. identifikační číslo této osoby), a dále která osoba tento program následného vzdělávání pořádala, tedy uvedením identifikačních údajů akreditované osoby (jméno či název, adresa sídla, identifikační číslo).

Z osvědčení o absolvování následného vzdělávání musí být dále zřejmé, v rozsahu kolika hodin byl program či konkrétní kurz následného vzdělávání danou odborně způsobilou osobou absolvován, jaký byl obsah absolvovaného programu či kurzu následného vzdělávání spolu s uvedením skupiny, příp. skupin odbornosti, ke které, příp. ke kterým se daný program či kurz následného vzdělávání vztahuje. Obsah následného vzdělávání by měl zahrnovat stručný popis, tj. například hlavní obsahové body konkrétního programu či kurzu, ze kterých bude patrné, že byl program či kurz skutečně zaměřen na prohlubování a aktualizaci odborných znalostí a dovedností (uvedených v § 57 odst. 1 ZDPZ a dále

⁴ Kupříkladu školitelé, přednášející, garanti kurzů nebo programů následného vzdělávání či osoby připravující obsahovou náplň online vzdělávacích aktivit.

vymezených v § 2 a § 3 a příloze Vyhlášky) vztahujících se k příslušné skupině odbornosti dané odborně způsobilé osoby.

Osvědčení o absolvování následného vzdělávání musí dále obsahovat datum nebo data konání následného vzdělávání. Pro přehlednost je vhodné uvádět i data jednotlivých dílčích částí programu následného vzdělávání či kurzu (např. období trvání online výuky, datum absolvovaného prezenčního kurzu). Z osvědčení o absolvování následného vzdělávání by mělo být však hlavně zřejmé, jakým dnem bylo následné vzdělávání úspěšně dokončeno, tedy došlo k jeho absolvování.

V neposlední řadě musí osvědčení o absolvování následného vzdělávání obsahovat podpis osoby oprávněné jednat za akreditovanou osobu a rovněž také podpis osoby, která program následného vzdělávání vedla. V případě, že osoba oprávněná jednat za akreditovanou osobu je zároveň osobou, která program následného vzdělávání vedla, postačuje, že osvědčení o absolvování následného vzdělávání obsahuje pouze jeden podpis této osoby, avšak s uvedením obou rolí, ve kterých tato osoba vystupovala.

K podmínkám odborné způsobilosti a jejich prokazování

Odborná způsobilost podle § 56 odst. 1 ZDPZ zahrnuje 1. získání všeobecných znalostí, které se prokazuje vysvědčením o maturitní zkoušce nebo dokladem o dosažení vyššího vzdělání, 2. získání odborných znalostí a dovedností nezbytných pro distribuci pojištění nebo zajištění, které se prokazuje osvědčením o úspěšném vykonání odborné zkoušky pro distribuci pojištění nebo osvědčením o absolvování vhodného vzdělávání nebo vhodné praxe pro distribuci zajištění, a 3. prohlubování těchto získaných odborných znalostí a dovedností, které se prokazuje osvědčením o absolvování následného vzdělávání.

Všechny tyto tři podmínky musí být splněny a také prokázány kumulativně. Pokud by tedy odborně způsobilá osoba např. nesplnila povinnost absolvovat následné vzdělávání, vykonávala by distribuční činnost, aniž by splňovala všechny podmínky odborné způsobilosti. Podmínky odborné způsobilosti je přitom podle § 55 odst. 1 ZDPZ nutné splňovat trvale.

Pojišťovna, zajišťovna a samostatný zprostředkovatel se podle § 110 odst. 1 písm. f) ZDPZ dopustí přestupku tím, že v rozporu s § 55 ZDPZ provozují svoji činnost prostřednictvím osob, které nesplňují podmínku odborné způsobilosti. Za tímto účelem by pojišťovna, zajišťovna a samostatný zprostředkovatel měli mít nastaveny adekvátní vnitřní kontrolní mechanismy k zajištění plnění dané povinnosti, a to jak pro kontrolu plnění podmínek odborné způsobilosti při navázání spolupráce s odborně způsobilou osobou, tak také – s ohledem na požadavek trvalého splňování podmínek odborné způsobilosti a kontinuitu následného vzdělávání – v průběhu celého trvání dané spolupráce.

Vhodné kontrolní mechanismy by měly být zaměřeny na všechny tři podmínky odborné způsobilosti, tj. jednak k prokázání získání všeobecných znalostí dokladem podle § 56 odst. 2 ZDPZ nebo k prokázání splnění podmínek výjimky z této povinnosti podle § 122 odst. 2 ZDPZ, jednak k prokázání získání odborných znalostí a dovedností osvědčením podle § 56 odst. 3 a 4 ZDPZ pro příslušnou skupinu odbornosti, pro kterou je či má být distribuční činnost vykonávána, včetně ověření, zda dané osvědčení získání odborných znalostí a dovedností i nadále prokazuje ve smyslu § 56 odst. 7 ZDPZ, a v neposlední řadě též k prokázání prohlubování odborných znalostí a dovedností osvědčením podle § 56 odst. 5 ZDPZ v jednotlivých kalendářních letech, příp. k ověření závažných důvodů, pro které k prohlubování nedošlo.

1. Absolvování odborné zkoušky „vyšší úrovně“

V případě, kdy odborně způsobilá osoba v následujícím kalendářním roce po složení odborné zkoušky úspěšně absolvuje další odbornou zkoušku „vyšší úrovně“ zahrnující více skupin odbornosti včetně té, k níž se vztahovala původní odborná zkouška, nemusí v tomto roce absolvovat pro původní skupinu odbornosti následné vzdělávání. Například pokud odborně způsobilá osoba složila odbornou zkoušku pro skupinu odbornosti distribuce neživotního občanského pojištění podle § 57 odst. 1 písm. c) ZDPZ, měla by v následujícím kalendářním roce absolvovat následné vzdělávání pro tuto skupinu odbornosti. Pokud ale v následujícím kalendářním roce úspěšně složí odbornou zkoušku pro skupinu odbornosti distribuce pojištění velkých pojistných rizik podle § 57 odst. 1 písm. e) ZDPZ, tedy zkoušku „vyšší úrovně“, která zahrnuje také skupinu odbornosti podle § 57 odst. 1 písm. c) ZDPZ, nemusí v tomto roce absolvovat následné vzdělávání vztahující se k této původní skupině odbornosti. Povinnost absolvovat následné vzdělávání bude tedy nutné splnit až v následujícím roce po složení takovéto odborné zkoušky „vyšší úrovně“.

Stejně platí i v případě, že odborně způsobilá osoba složí kombinovanou zkoušku (např. pro skupinu odbornosti distribuce životního pojištění podle § 57 odst. 1 písm. a) ZDPZ a zároveň pro skupinu odbornosti neživotní občanské pojištění podle § 57 odst. 1 písm. c) ZDPZ) a v následujícím roce složí zkoušku „vyšší úrovně“ v oblasti neživotního pojištění (například pro skupinu odbornosti distribuce neživotního pojištění podnikatelů podle § 57 odst. 1 písm. d) ZDPZ). Absolvovat následné vzdělávání jako celek bude postačovat až v roce následujícím po složení druhé uváděné odborné zkoušky.

Pokud by však v následujícím kalendářním roce došlo ke složení odborné zkoušky, která v sobě nezahrnuje původní skupinu odbornosti (např. odborné zkoušky pro skupinu odbornosti distribuce životního pojištění podle § 57 odst. 1 písm. a) ZDPZ v případě, že odborně způsobilá osoba má složenu zkoušku pro skupinu odbornosti neživotní občanské pojištění podle § 57 odst. 1 písm. c) ZDPZ), výše uvedený postup by již nebylo možné aplikovat.

2. Závažný důvod neabsolvování následného vzdělávání

Za závažný důvod, pro který nemůže odborně způsobilá osoba absolvovat následné vzdělávání ve smyslu § 59 odst. 2 ZDPZ věta poslední (tzv. překážka), lze typicky považovat mateřskou a rodičovskou dovolenou nebo dlouhodobou pracovní neschopnost z důvodu vlastních zdravotních potíží či z důvodu péče o osobu blízkou. Překážka musí být tak závažná, že neumožňuje dané osobě vykonávat distribuční činnost, a po dobu jejího trvání tak distribuční činnost tato osoba vůbec nevykonává. Překážka a délka jejího trvání musí být posuzována vždy individuálně a měla by být vždy hodnověrně prokázána jak tomu, pro koho je odborně způsobilá osoba činná, tak v případě potřeby i České národní bance.

Po odpadnutí této překážky je však odborně způsobilá osoba povinna absolvovat následné vzdělávání v minimálním rozsahu 15 hodin, a to bez zbytečného odkladu⁵. V případě, že tato překážka trvá po celý kalendářní rok, povinnost absolvovat následné vzdělávání podle § 59 odst. 1 ZDPZ na tuto osobu v daném roce nedopadá. V případě, že by však překážka trvala nepřetržitě 3 roky, tj. odborně způsobilá osoba by tak nevykonávala distribuční činnost nepřetržitě po dobu 3 let, pak by její zkouška odborné způsobilosti přestala prokazovat získání odborných znalostí a dovedností pro distribuci pojištění podle § 56 odst. 7 ZDPZ a pro „obnovu“, resp. prokázání odborné způsobilosti by bylo nutné absolvovat novou odbornou zkoušku.

3. Neabsolvování následného vzdělávání bez závažného důvodu

Jestliže odborně způsobilá osoba neabsolvovala v příslušném kalendářním roce, kdy se na ni tato povinnost vztahovala, následné vzdělávání, příp. jej absolvovala v nižším než požadovaném minimálním časovém rozsahu, a nejedná-li se o překážku podle § 59 odst. 2 ZDPZ, není splněna podmínka následného vzdělávání jakožto jedné ze složek odborné způsobilosti. Jakmile v dalším roce dojde k absolvování celého počtu 15 hodin následného vzdělávání, je znovu splněna podmínka prohlubování odborných znalostí a dovedností nezbytných pro distribuci pojištění a zajištění, jakožto jedna ze složek odborné způsobilosti. Do té doby však příslušná osoba nesmí vykonávat, resp. nesmí jí být umožněno vykonávat distribuční činnost, případně být znovu zapsána do registru, došlo-li již k výmazu z něj, a to

⁵ Ke lhůtě „bez zbytečného odkladu“ mj. důvodová zpráva k § 59 ZDPZ uvádí, že „Dobu, do které by měl splnit podmínky distributor, který čelil závažným důvodům nemožnosti absolvovat následné vzdělávání (...) by měl s přihlédnutím k individuální situaci (a s ohledem na široké možné spektrum takových situací) dané osoby posoudit orgán dohledu.“ Obecně lze však konstatovat, že situace, kdy bude následné vzdělávání odloženo o týdny či dokonce měsíce, by měla být spíše výjimkou, a dotčená osoba by v takovém případě měla být schopna prokazatelně odůvodnit, proč nešlo o „zbytečný“ odklad.

vzhledem k povinnosti distribuovat pojištění nebo zajištění pouze prostřednictvím osob, které trvale splňují podmínky odborné způsobilosti ve smyslu § 55 odst. 1 ZDPZ, a také odpovědnosti pojišťovny, zajišťovny a samostatného zprostředkovatele za přestupek podle § 110 odst. 1 písm. f) ZDPZ. Neukončení závazku ze smlouvy podle § 19 a § 28 ZDPZ lze rovněž postihnout jako přestupek.

Absence následného vzdělávání může mít v určitých případech vliv i na důvěryhodnost odborně způsobilé osoby ve smyslu § 70 ZDPZ. Trvalé splňování podmínky důvěryhodnosti představuje základní podmínku výkonu činnosti v oblasti distribuce pojištění nebo zajištění, a její ztráta znamená nemožnost výkonu této distribuční činnosti. Být důvěryhodný znamená, že dosavadní činnost posuzované osoby dává předpoklad řádného výkonu distribuce pojištění nebo zajištění. Vzhledem k tomu, že následné vzdělávání je složkou odborné způsobilosti a předpokladem k řádnému provozování činnosti, může být v tomto smyslu neplnění povinnosti absolvovat následné vzdělávání okolností, která je způsobilá ohrozit rovněž důvěryhodnost odborně způsobilé osoby. Posouzení toho, zda ke ztrátě důvěryhodnosti opravdu došlo, závisí na okolnostech daného případu; relevantní okolností je například, zda k neplnění následného vzdělávání docházelo opakovaně či šlo o ojedinělý případ, či jaká doba od neplnění povinnosti následného vzdělávání uplynula.